

MK 23.02.2007.
rīk. Nr.111
ar grozījumiem
MK 09.12.2009.
rīk.Nr.832

Mūžizglītības politikas pamatnostādnes

2007–2013

RIGA

LATVIJAS REPUBLIKAS
IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRIJA

Saturis

Dokumentā lietotie saīsinājumi	3
1. Terminu skaidrojums	4
2. Ievads	6
3. Situācijas raksturojums	8
3.1. Mūžizglītības pieejamība, galvenās mērķa grupas un to vajadzības	8
3.2. Mūžizglītības piedāvājums	12
3.3. Mūžizglītības resursi un pārvalde	13
4. Problēmu formulējums mūžizglītības politikas veidošanai	14
5. Mūžizglītības politikas pamatprincipi.....	15
6. Mūžizglītības politikas mērķi	15
7. Politikas rezultāti, to rezultatīvie rādītāji un plānotās aktivitātes	16
8. Ietekmes uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem novērtējums.....	17
9. Turpmākās rīcības plāns	18
10. Pārskatu sniegšanas un novērtēšanas kārtība	18
11. (sadaļa svītrotā ar MK 09.12.2009. rīk. Nr. 832).....	18
12. Pamatnostādņu sasaiste ar plānošanas reģionu attīstības programmās un stratēģijās noteiktajām prioritātēm	18

Dokumentā lietotie saīsinājumi

EM	Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LM	Labklājības ministrija
NTSP	Nacionālā trīspusējās sadarbības padome
PINTSA	Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome
RAPLM	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
SM	Satiksmes ministrija

1. Terminu skaidrojums

E - izglītība - speciāli organizēts mācību kurss, kurā metodiski pamatoti izmantotas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas – telekomunikāciju un datoru tīkli, multimediju CD-ROM, kā arī radio un TV apraide, audio/video ieraksti, interaktīvā TV un citas tehnoloģijas.

Formālā izglītība - institucionalizēta, secīga un strukturēta izglītības sistēma, kas ietver pamatzglītības, vidējās un augstākās izglītības pakāpes, kuru programmu apguvi apliecina valsts atzīts izglītības un/vai profesionālās kvalifikācijas dokuments.*

Ikdienas mācīšanās - jēgpilns pieredzes bagātināšanās process jebkurā dzīves situācijā.

Inovācija – jaunu zinātniskās, tehniskās, kultūras vai citas jomas ideju, izstrādņu un tehnoloģiju īstenošana produktā vai pakalpojumā.

Interesu izglītība – personas individuālo izglītības vajadzību un vēlmju īstenošana neatkarīgi no vecuma un iepriekš iegūtās izglītības.*

Izglītības un darba rotācijas shēma – iespēja darba devējiem viena darbinieka mācību periodā to aizvietot ar citu, tai skaitā ar darba meklētāju, bezdarbnieku, tā rodot iespēju darba ņēmējiem turpināt izglītību vai papildināt kvalifikāciju stažējoties.

Jaunieši – cilvēki vecumā no 13 – 24 gadiem.

Karjeras attīstības atbalsta sistēma – pasākumu kopums, kas dod iespēju indivīdam jebkurā dzīves posmā visa mūža garumā identificēt savas intereses, spējas, prasmes, pieredzi, lai pieņemtu apzinātus lēmumus par izglītības un/vai profesijas izvēli un, lai organizētu un vadītu savu individuālo dzīves ceļu mācību, darba un citās jomās, kurās šīs spējas un pieredze tiek apgūtas un/vai pielietotas.

Mūžizglītība – izglītības process cilvēka dzīves garumā, kas balstās uz mainīgām vajadzībām iegūt zināšanas, prasmes, pieredzi, lai paaugstinātu vai mainītu savu kvalifikāciju atbilstoši darba tirgus prasībām un savām interesēm un vajadzībām. Mūžizglītība apvieno neformālo mācīšanos ar formālo izglītību, attīsta iedzimtas spējas līdztekus jaunām kompetencēm.

Mūžizglītības politika – tiesiski, organizatoriski, finansiāli nodrošināts valsts atbalsts katra iedzīvotāja izglītībai, kas sekmē iniciatīvu un uzņēmību, nodarbinātību un adaptācijas spējas, aktīvu pilsonisku līdzdalību un sociālo iekļaušanos, personīgo pašpilnveidi katrā dzīves posmā visās dzīves jomās no bērnības līdz vecumam.

Neformālā izglītība – ārpus formālās izglītības organizēta izglītojoša darbība, kas papildina formālo izglītību, nodrošinot to iemaņu un prasmju apguvi, kā arī vērtību sistēmas veidošanos, kas nepieciešamas sociāli un ekonomiski aktīvam valsts pilsonim, lai integrētos sabiedrībā un darba tirgū.*

Otrās iespējas izglītība – atkārtota iespēja iegūt izglītību tiem, kuri kādu iemeslu dēļ atbilstīgā vecumā nav sasnieguši noteiktu izglītības pakāpi.

Pamata kompetences – zināšanu, prasmju un attieksmju kopums, kas nepieciešams indivīdam personības pašpilnveidei, sekmētu sociālo iekļaušanos un nodarbinātību.

Pieaugušais – šajās pamatnostādņēs persona vecumā no 15 gadiem, kas pēc pārtraukuma turpina vispārējo vai profesionālo izglītību (formālo, neformālo).

Pieaugušo izglītība – formālā, neformālā izglītība un ikdienas mācīšanās, kas nodrošina personības attīstību, sociālo iekļaušanos, pilsonisko līdzdalību un konkurētspēju darba tirgū dzīves garumā.*

Pieaugušo izglītības atbalsta iestāde – valsts, pašvaldību vai citu juridisko personu dibināta iestāde, kas nodrošina metodisko, psiholoģisko, zinātnisko, informatīvo un citu atbalstu pieaugušo izglītības iestādēm, pieaugušo pedagogiem un pieaugušajiem.

Pieaugušo izglītības centri – institūcijas, kas, apzinot piedāvājumu, sniedzot konsultācijas un informācijas pieejamību, sekmē pieaugušo izglītības pieejamību attiecīgā administratīvā teritorijā.

Pieaugušo izglītības konsultants - persona, kas profesionāli veic konsultējošu darbību pieaugušo izglītībā.

Pieaugušo izglītības pedagogs – persona, kas īsteno pieaugušo izglītības programmas.

Tālmācība - ir speciāli plānotas, organizētas patstāvīgas mācības, kuras atbalsta padomdevēji un konsultanti. Tā ir izglītības forma, kurā izmanto specifiskus mācību materiālus un metodiku. Katrs var mācīties sev izdevīgā laikā, vietā un tempā. Tālmācība pamatā paredzēta pieaugušajiem, kuri ir motivēti un spēj paši sevi organizēt aktīvām mācībām*

Zināšanu sabiedrība – cilvēku sociālo attiecību sistēma, kura nodrošina augstu inovāciju pakāpi un, kur katrs indivīds spēj panākt augstu līdzdalības pakāpi, pastāvīgi apgūstot, izmantojot un radot jaunas zināšanas savai un sabiedrības labklājībai.

* - termins skaidrots Pamatnostādņu kontekstā.

2. Ievads

Izglītībai ir būtiska nozīme gan atsevišķu cilvēku, gan sabiedrības attīstībā, tā pieder pie cilvēktiesībām un ir svarīgs līdzeklis, lai sasniegtu tādus mērķus kā vienlīdzību, ekonomikas un pilsoniskas sabiedrības attīstību. Izglītības sistēmas attīstības jomā valsts ilgtermiņa mērķis ir virzība uz zināšanām balstītu sabiedrību, kuras kultūras, sociālo un ekonomisko izaugsmi nosaka iedzīvotāju augsts intelektuālais līmenis. Sadarbība starp dažādiem mūžizglītības dalībniekiem gan Latvijā, gan starptautiski ir būtiska mūžizglītības attīstībai.

2000.gada 30.oktobrī Briselē tika parakstīts Eiropas Padomes izstrādātais „Mūžizglītības memorands”. Eiropas Kopienu komisijas paziņojumā „Eiropas mūžizglītības vides izveidošana” (Brisele, 2001.gada 21.novembris) un Lisabonas Eiropas Savienības Padomes secinājumos uzsvērts, ka sekmīgai pārejai uz zināšanām balstītu ekonomiku un sabiedrību svarīgs nosacījums ir mūžizglītība.

Balstoties uz plašu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (turpmāk – IKT) izmantošanu, ir iespējams panākt būtisku izglītības kvalitātes uzlabošanu, lai ikvienam cilvēkam atvieglotu pieeju zināšanām un izglītības pakalpojumiem un attīstītu visu līmeņu IKT lietošanas prasmes un nodrošinātu kompetentus pedagogus mācību īstenošanai.

Latvijas mūžizglītības politikas pamatnostādnes tiek veidotas balstoties uz šādiem stratēģiskajiem un politiskajiem un cita veida plānošanas dokumentiem:

- Latvijas ilgtermiņa ekonomiskā stratēģija (apstiprināta Ministru kabinetā 2001.gada 17. jūlija sēdē, protokola Nr. 34);
- Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam (2006.gads);
- Nacionālais stratēģiskais ietvardokuments 2007.–2013.gadam. (Projekts);
- Ilgtermiņa konceptuālais dokuments „Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā” (Apstiprināts Saeimas 2005.gada 26.oktobra sēdē);
- “Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.-2015.gadam. Nacionālā valsts.” (apstiprināts ar LR Ministru kabineta 2006.gada 18.aprīļa rīkojumu Nr.264);
- Lisabonas stratēģija, kas nosaka Eiropas Savienības ekonomiskās attīstības virzienus līdz 2010.gadam, kā vienu no uzdevumiem izvirza sociālo kohēziju – nodarbinātību un sociālo iekļaušanos;
- Latvijas nacionālā Lisabonas programma 2005.–2008.gadam.
- „Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007. – 2013.gadam” (apstiprināts ar LR Ministru kabineta 2006.gada 27.septembra rīkojumu Nr.742)

Mūžizglītības politika balstās uz ideju, ka jāsekmē cilvēka personīgā izaugsme, pašpilnveide katrā dzīves posmā, visās dzīves jomās mūža garumā, tādējādi radot priekšnosacījumus katra iedzīvotāja uzņēmības, adaptācijas spēju attīstīšanai un panākot sociālo iekļautību, nodarbinātību, aktīvu pilsonisku līdzdalību.

Mūsdienu sabiedrības attīstības procesā strauji mainās zināšanas un to pielietojums, kompetences, kuras nepieciešamas darba tirgū un sabiedrībā kopumā. Tāpēc aizvien patstāvīgāku un nozīmīgāku vietu blakus formālajai izglītībai iegūst

neformālā, ikdienas pieaugušo mācīšanās, neatkarīgi no viņu vecuma un tā, vai pirms tam ir iegūts obligāto izglītību apliecinošs dokuments. Formālā izglītība, neformālā un ikdienas izglītība mūžizglītības politikā ir vienlīdz svarīgas un savstarpēji papildina cita citu, bagātinot mācīšanās kultūru, pieredzi un paplašinot izglītojošo vidi indivīda, kopienas un sabiedrības līmenī. Rezultātā tiek stimulēta jaunu sabiedrības modeļu veidošanās starp izglītības piedāvātājiem un pieprasītājiem. Tuvinās izglītības, kultūras, ekonomiskās un sociālās vajadzības, kā arī to saskaņošana, balstoties uz apsteidzošu pārmaiņu izpratni.

Izglītības politiku Latvijā nosaka 1998.gadā pieņemtais Izglītības likums (stājies spēkā 1999.gadā). Ir pieņemti arī Vispārējās izglītības likums (1999.), Profesionālās izglītības likums (1999.) un Augstskolu likums (1995.), kā arī dažādi normatīvie akti. Pamatojoties uz Izglītības likumu valstī ir noteiktas sekojošas izglītības pakāpes: pirmskolas izglītība, pamatizglītība, vidējā izglītība un augstākā izglītība. Šīs formālās izglītības pakāpes katrs valsts iedzīvotājs apgūst secīgi noteiktā vecumā. Starp izglītības pakāpēm kā viena no svarīgākajām jāmin pamatizglītība. Tās apguves laikā cilvēki iemācās mācīties, veido dzīves prasmes un liek pamatus savas karjeras izvēlei.

Mūžizglītības politikas pamatnostādnes uzsvērs tiek likts uz pieaugušo izglītību, kas ir vājākais posms izglītības nodrošināšanas procesā Latvijā un nav skaidri atspoguļots normatīvajos aktos. Pamatā tā ir neformālā izglītība, kas strauji mainīgā darba tirgus un jauno tehnoloģiju apstākļos spēj ātri nodrošināt darba devēju, darba ņēmēju, kā arī indivīdu vajadzībām atbilstošas jaunas zināšanas, prasmes un kompetences.

Vienlaikus tiek uzsākts darbs pie vienotas izglītības sistēmas izveides, lai sekmētu visu izglītības posmu un formu sasaisti, nodrošinot to, ka Latvija ir zeme, kur cilvēkiem ir iespējas mācīties katrā dzīves posmā, visās dzīves jomās, neatkarīgi no viņu vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīves vietas, etniskās piederības, ienākuma līmeņa, funkcionāliem traucējumiem.

Uzsverot kultūras nozīmīgo lomu personības radošā potenciāla attīstībā un personības pilnveidē visa mūža garumā, ilgtermiņa politikas pamatnostādnes "Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.-2015.gadam. Nacionāla valsts" ierāda nozīmīgu vietu kultūrizglītības sistēmas attīstībai mūžizglītības perspektīvā gan definējot kultūrpolitikas stratēģiskos mērķus, gan konkrētus rīcības virzienus.

Pamatnostādņu ilgtermiņa mērķis ir nodrošināt izglītību mūža garumā atbilstoši iedzīvotāju interesēm, spējām un reģionu sociāli ekonomiskās attīstības vajadzībām.

Pamatnostādnes iezīmē pāreju no esošās izglītības sistēmas uz mūžizglītības sistēmu Latvijā un ir īpaši vērstas uz cilvēku izglītību: mācīšanos un apmācību, tai skaitā formālo, neformālo, ikdienas, pēc obligātās izglītības vecuma (sākot ar 15 gadu vecumu), neatkarīgi no viņu patreizējā vecuma un tā, vai iegūts obligāto izglītību apliecinošs dokuments.

Pamatnostādnes nosaka rīcības, kuru īstenošana rada priekšnoteikumus cilvēkiem palīdzēt pašiem sev. Pamatnostādnes nosaka rīcības, kas Latvijā veido sabiedrību, kas mācās un ar izglītības starpniecību pilnveido demokrātiju, uzlabo šīs sabiedrības labklājību, un konkurētspēju starptautiskā kontekstā.

Pamatnostādnes ir izstrādātas septiņu gadu laika posmam, kas saskan ar plānošanas periodu un nodrošina ES Struktūrfondu mērķtiecīgu piesaisti Mūžizglītības politikas mērķu īstenošanai.

Mūžizglītības attīstības redzējums: vēlamā situācija 2013.gadā: Latvija ir zeme, kur:

- cilvēki uztver izglītību kā savas labklājības galveno resursu un, kur viņiem ir iespējas mācīties katrā dzīves posmā visās jomās no bērnības līdz vecumam, neatkarīgi no viņu vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīves vietas, etniskās piederības, ienākuma līmeņa, funkcionāliem traucējumiem;
- cilvēkiem ir pārlicība, iniciatīva, zināšanas, radoša pieeja un prasmes, lai piedalītos ekonomikā, sociālajā un pilsoniskajā dzīvē;
- cilvēku attieksmes rezultātā, izglītojoties mūža garumā, tiek veidota sakārtota, labvēlīga sociālā un kultūrvide;
- cilvēku zināšanas, prasmes un iemaņas tiek veidotas un attīstītas, lai paaugstinātu darba efektivitāti un nodrošinātu valsts sociāli ekonomisko attīstību, pamatojoties uz augsti kvalificētu darbaspēku;
- cilvēkiem ir brīvi pieejama informācija, konsultācijas, izglītība un atbalsts, lai pieņemtu efektīvākos lēmumus attiecībā uz pārmaiņām un lai justos droši pārmaiņās;
- turpināsies jaunu mācību pieeju radīšana IKT ietekmē, paplašināsies to ietvari, padziļināsies saturs, uzlabosies pieejamība un organizācija.

3. Situācijas raksturojums

3.1. Mūžizglītības pieejamība, galvenās mērķa grupas un to vajadzības

Mūžizglītība balstās uz personas iekšēju vajadzību vai ārēju faktoru izraisītu nepieciešamību iegūt un papildināt savas zināšanas, prasmes un kompetences. Mūsdienu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju laikmetā skolās un arī augstskolā iegūtās zināšanas un prasmes noveco arvien ātrāk. Lai cilvēks varētu veiksmīgāk pielāgoties jaunajam laikmeta un sociālajām pārmaiņām, nezaudētu darbu, būtu sociāli un ekonomiski aktīvs, viņam ir nepieciešams pastāvīgi papildināt savas zināšanas, iemaņas un prasmes. Izglītība mūža garumā ar īpaši organizētu gan formālo, gan neformālo tālākizglītības sistēmu var piedāvāt nepieciešamās izglītības programmas un kursus, kas ļauj cilvēkam paaugstināt savu kvalifikāciju vai pārkvalificēties.

Mūžizglītība ir būtisks faktors gan Latvijas reģionālo atšķirību samazināšanai, gan līdzsvarotas un mērķtiecīgas kultūrvides sakārtošanai un veidošanai, gan arī dzīves kvalitātes paaugstināšanai un sabiedrības integrācijas veicināšanai.

Pašlaik starp dažādām valsts teritorijām ir vērojamas sociālas un ekonomiskas atšķirības (strādājošo bruto darba samaksa pamatdarbā vidēji mēnesī 2005.gadā Latvijā bija – 246 lati, taču reģionu griezumā vērojamas krasas atšķirības. Tā Latgalē bija 177 latu, bet Rīgas reģionā – 280 latu), kurām pēdējo trīs gadu laikā ir tendence palielināties. Valsts galvaspilsētas un lielo ekonomiski attīstīto centru

apkārtnes teritorijās straujāk samazinās bezdarba līmenis, pieaug iedzīvotāju ieņēmumi, aktīvāk attīstās uzņēmējdarbība, turpretī valsts nomaļākajās teritorijās saglabājas ekonomiskā atpalicība un pieaug sociālās pretrunas. Notiek iedzīvotāju migrācija un resursu koncentrācija attīstības centru virzienā. Rezultātā palielinās ekonomiska un sociāla rakstura problēmas gan šajos centros, gan arī nomaļēs. Tāpat notiek iedzīvotāju kustība, izvēloties mājokļus ārpus pilsētām, tādejādi pieaug satiksmes apjoms un intensitāte.

Ir vērojamas ekonomiskās atšķirības sieviešu un vīriešu starpā. 2005.gadā sieviešu vidējā samaksa bija tikai 81.9 % no vīriešu darba samaksas (sievietēm – 204 lati, vīriešiem - 249 lati).

Plašākas tālākizglītības iespējas Latvijā ir maksātspējīgiem cilvēkiem, bet vairākumam Latvijas pieaugušo iedzīvotāju, īpaši ārpus Rīgas, nav brīvu līdzekļu, kurus varētu ieguldīt savā attīstībā. Ārpus nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem (republikas pilsētām un rajonu centru pilsētām) mūžizglītības piedāvājums ir salīdzinoši ierobežotāks, kas rada reģionu iedzīvotājiem papildus resursu patēriņu, lai varētu piedalīties mācību programmās,ursos vai semināros, kas notiek republikas pilsētās vai rajonu centros.

Nacionālās programmas “Mūžizglītības stratēģijas izstrāde un ieviešana” ietvaros veiktajā pētījumā „Mūžizglītības pieejamība un iespējas izglītoties Latvijā”, iespējas mācīties atbilstoši interesēm visaugstāk vērtētas Rīgā (73%), Kurzemes reģionā (48%), Latgales reģionā (44%), Zemgales reģionā (42%) un Vidzemes reģionā (38%) un Pierīgas reģionā (38%).

Dažādām mērķa grupām ir dažādas izglītības vajadzības un dažādas iespējas to iegūt. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes lietotajām definīcijām pēc ekonomiskās aktivitātes iedzīvotāji raksturojami kā ekonomiski aktīvie iedzīvotāji (nodarbinātie un aktīvie darba meklētāji) jeb darbaspēks un ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji.

Šajā ietvarā uzmanība pievēršama gan ekonomiski aktīvajiem, gan neaktīvajiem iedzīvotājiem, tai skaitā cilvēkiem no sociālās atstumtības riskam pakļautām iedzīvotāju grupām:

- cilvēkiem bez pamatzglītības un ar zemu pamatprasmju līmeni;
- personām ar funkcionāliem traucējumiem;
- māsaimniecībai piesaistītiem ekonomiski mazaktīviem cilvēkiem;
- pensijas un pirmpensijas vecuma cilvēkiem.

Pēdējo gadu laikā pieaudzis to jauniešu skaits, kas pamet skolu, neiegūstot pamatzglītību. Iemesli tam ir dažādi - ekonomiskas dabas - īpaši laukos, nelabvēlīgas ģimenes, vecāku vieglprātīga attieksme pret bērnu izglītošanos un citi. Šī problēma skar ne tikai jauniešus. Saskaņā ar Latvijas 2000.gada tautas skaitīšanas rezultātiem, 7,4% Latvijas pieaugušo iedzīvotāju (no tiem - 2,9% vīriešu, 4,5% sieviešu) joprojām nav pamata izglītības. Iespējams šis skaitlis ir vēl lielāks, jo 10% iedzīvotāju tautas skaitīšanā nav norādījuši savu izglītību.

2004./2005.mācību gadā no profesionālās izglītības iestādēm dažādu iemeslu dēļ tika atskaitīts 16% no audzēkņu kopskaita (attiecīgi 6% meiteņu un 10% zēnu).

Ja jauniešiem līdz 18 gadu vecumam ir iespēja atgriezties formālās izglītības sistēmā, tad cilvēkiem pēc 18 gadiem iespēja apgūt pamatizglītību ir ierobežota, jo valstī ir tikai 35 vakara/neklātienes vidusskolas. Trūkst alternatīvu iespēju izglītības turpināšanai. Darba devēji aizvien mazāk vēlas piedāvāt darbu cilvēkiem ar zemām pamatzināšanām. Līdz ar to paplašinās sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas apjoms.

Vispārējo izglītību var iegūt apmeklējot izglītības iestādes, kurās realizē akreditētas vispārējās izglītības programmas. Teorētiski to var darīt gan pilna laika izglītības programmu formā, gan nepilna laika izglītības programmās. Daudzi cilvēki apmācībā labprātāk izmantotu savam vecumam atbilstošākas izglītības programmas.

Iespējas atrast darbu, veiksmīgi iekļauties sabiedrībā lielā mērā ir atkarīgas no izglītības līmeņa, pamatprasmēm un kompetencēm. Latvijā 2004.gadā darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā jauniešiem vecumā 15 - 19 gadi bija 31,2% (vīrieši 25,5%, sievietes 39,7%), jauniešiem vecumā 20 - 24 gadi bija 15,1% (vīrieši 13,6%, sievietes 17,2%). Bieži šiem cilvēkiem ir zems pamata prasmju un kompetenču līmenis.

IZM pārskatu dati par 2005.gadu liecina, ka sievietes vairāk izvēlas apgūt humanitāro zinātņu un mākslas profesionālās izglītības programmas (73% izglītojamo), sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības (77% izglītojamo) un veselības aprūpi un sociālo labklājību (93% izglītojamo). Vīrieši biežāk kā sievietes izvēlas studēt inženierzinātnes, ražošanu un būvniecību (87% izglītojamo), tehnoloģijas, dabaszinātnes un matemātiku (85% izglītojamo).

Šāda izglītības jomu un vēlāk darba tirgus segregācija pēc dzimuma nozīmē neelastīgu darba spēku un nelabvēlīgi ietekmē viena dzimuma situāciju, proti, - jomas, ko izvēlas mācīties sievietes darba tirgū ir zemāk apmaksātas.

Ierobežotas iespējas turpināt tālākizglītību ir personām ar funkcionāliem traucējumiem. Latvijā strādājošo personu ar funkcionāliem traucējumiem īpatsvars ir tikai aptuveni 10% no to kopskaita. Nodarbinātības valsts aģentūrā 2005.gadā reģistrēto bezdarbnieku vidū ir aptuveni 3% personu ar funkcionāliem traucējumiem, no tiem tikai viena trešdaļa gada laikā iekārtojās darbā, bet gribētāju ir daudz vairāk. Vides pieejamības trūkums – augsti sliekšņi, šauras durvis, kāpnes, vizuālās informācijas trūkums, nelīdzena staigāšanas virsma rada šķēršļus personām ar funkcionāliem traucējumiem iekļauties mūžizglītības procesā.

Nepietiekama izglītības pieejamība ir personām, kas atrodas ieslodzījuma vietās. Latvijā 2005.gada beigās 15 ieslodzījuma vietās atradās 6965 ieslodzītie: apcietinātie – 2199, t.sk. 1998 pieaugušie vīrieši, 102 sievietes un 99 nepilngadīgie; notiesātie – 4766, t.sk. 4421 pieaugušie vīrieši, 203 sievietes un 142 nepilngadīgie. Gandrīz trešā daļa no notiesātajiem bija vecumā no 15 līdz 25 gadiem, no kuriem katrs desmitais – nepilngadīgais obligātās izglītības vecumā. Notiesāto vidū ievērojams ir to personu īpatsvars, kurām ir zems vispārējās izglītības līmenis. 23% notiesāto nav pamatizglītības, daudziem notiesātajiem nav arī profesionālās izglītības.

Čigāni (romi) ir vēl viena no sociālās atstumtības riskam pakļautām iedzīvotāju grupām Latvijā, kuriem vairāku iemeslu dēļ ir ārkārtīgi zems izglītības

līmenis. Saskaņā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes iedzīvotāju reģistra statistikas datiem 2006.gada sākumā Latvijā dzīvo 8498 čigānu (romu), tas ir 0,3% Latvijas iedzīvotāju. Čigānu (romu) NVO līderi un pētnieki izsaka pieņēmumus, ka Latvijā varētu būt no 15 000 līdz 18 000 čigānu (romu). No Latvijā dzīvojošiem čigāniem (romiem) tikai 7,9% čigānu (romu) ir vidējā izglītība, tikai 26 (0,3%) čigāniem (romiem) ir augstākā izglītība. No 5985 čigāniem (romiem), kas vecāki par 15 gadiem, ceturtajai daļai (24,3%) izglītība ir zemāka par četrām klasēm un 25,2% čigānu (romu) nav norādījuši savu izglītības līmeni. Pēc Valsts Nodarbinātības aģentūras datiem 2003.gadā reģistrēto bezdarbnieku vidū bija 46 analfabēti, no tiem 39 (85%) bija čigāni (romi), tomēr precīzi noteikt analfabētu čigānu (romu) skaitu nav iespējams.

Zemā darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte, ko negatīvi ietekmē nepietiekoši attīstītā transporta infrastruktūra ekonomiski mazāk attīstītajos reģionos rada ierobežotu pieejamību mūžizglītībai lauku iedzīvotājiem, it īpaši mājsaimniecībai piesaistītajiem un ekonomiski mazaktīvajiem, jo tuvumā nav multifunkcionālu izglītības centru, piemērota darba tirgus un personiskai izaugsmei atbilstoša tālākizglītības programmu piedāvājuma. Maz pasākumu un programmu, kas veidotu motivāciju, veicinātu uzņēmējdarbību. Šai mērķa grupai nav pietiekama finansiālā atbalsta no pašvaldības vai valsts puses. Nav valsts pasūtījuma profesionālai pieaugušo izglītības pedagoģu sagatavošanai.

Netiek mērķtiecīgi organizēta sieviešu, kuras kopušas bērnus, izglītība, kas veicinātu viņu sekmīgu atgriešanos un/vai iekļaušanos darba tirgū.

Valstī netiek pievērsta pietiekama uzmanība tādai mērķa grupai kā pirmspensijas un pensijas vecuma cilvēki. Latvijā vērojama strauja sabiedrības novecošanās, ko raksturo zema dzimstība un vidējā mūža ilguma pieaugums. Lai arī vidējam mūža ilgumam Latvijā ir tendence palielināties, vīriešu paredzamais mūža ilgums 2005.gadā bija par 2 gadiem mazāks nekā 2004.gadā. Turklāt vīriešu paredzamais mūža ilgums 2005.gadā bija par 12 gadiem īsāks nekā sievietēm – 65.60 gadi, sieviešu – 77.39 gadi.

Vērojamas izmaiņas arī darbaspēka vecuma struktūrā, palielinās 55 līdz 64 gadu diapazona cilvēku līdzdalība darba tirgū. Nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā 55 līdz 59 gadu diapazonā 2004.gadā bija 63,7% (sievietes 57%, vīrieši 72%), 60 līdz 64.gadu diapazonā 33,8% (sievietes 28%, vīrieši 41%).

Kā tas redzams, tad sievietes pirmspensijas un pensijas vecumā ir krietni mazāk iesaistījušās darba tirgū nekā tāda paša vecuma vīrieši, kaut arī šajās vecuma grupās sieviešu skaits krietni pārsniedz vīriešu skaitu (55 līdz 59 gadu vecuma grupā sieviešu īpatsvars 2006.gada sākumā ir apmēram 56%, taču jau 60 līdz 64 gadu vecuma grupā sieviešu īpatsvars sasniedz gandrīz 60%).

Tādējādi pastiprināta uzmanība jāpievērš tieši šīs mērķa grupas – sieviešu pirmspensijas, pensijas vecumā, veiksmīgākai iesaistīšanai darba tirgū. Šo cilvēku konkurētspēju darba tirgū samazina iepriekš iegūto zināšanu un prasmju neatbilstība mūsdienu darba tirgus prasībām. Šīs vecuma grupas iedzīvotāji dod priekšroku izmantot neformālās izglītošanās iespējas. No pirmspensijas vecuma un vecāku iedzīvotāju puses vērojama vēlme izmantojot neformālās izglītošanās iespējas kvalifikācijas un zināšanu ieguvē.

Problēmas kvalifikācijas paaugstināšanā un pārkvalifikācijā ir arī mazos un vidējos uzņēmumos (MVU) nodarbinātajiem, jo bieži darba devējs nav ieinteresēts un finansiāli spējīgs ieguldīt līdzekļus darbinieku kvalifikācijas paaugstināšanā. Darba devēju investīciju līmenis cilvēkresursu attīstībā t.sk. studiju apmaksā, profesionālās pilnveides pasākumos ir zems. Esošajā plānošanas periodā tiek īstenota Valsts atbalsta programma (VAP) „Atbalsts nodarbināto kvalifikācijas celšanai, pārkvalifikācijai un tālākizglītībai”. VAP rezultāti ir tuvākā laikā izvērtējami, programmas projektu ieviešana liek domāt, ka jāplāno papildu pasākumi MVU vadītāju motivācijas veicināšanai darbinieku izglītošanā.

Tātad, mūžizglītības izpratnē, mērķa grupa ir viss iedzīvotāju spektrs atbilstoši to izglītības vajadzībām konkrētā dzīves posmā. Rīcības programmā pamatnostādņu īstenošanai, atbilstoši atbildīgo un iesaistīto ministriju sniegtajai informācijai, tiks atspoguļots mērķa grupu proporcionālais sadalījums.

3.2. Mūžizglītības piedāvājums

Valstī ir sakārtots vispārīzglītojošo, profesionālo un augstākās izglītības iestāžu tīkls un tas darbojas noteiktā sistēmā, turpretim pieaugušo izglītības jomā trūkst sistēmas. Pieaugušo izglītība pastāv un strauji attīstās, atbilstoši pieprasījumam, nebūdamā valsts izglītības politikas un sistēmas definēta sastāvdaļa.

Izglītības likuma 46.pants paredz, ka pieaugušo izglītības programmas nosaka šīs izglītības saturu un to atbilstību valsts un darba devēju, kā arī personības izaugsmes interesēm, un šīs programmas pieaugušajiem ir tiesības apgūt visa mūža garumā neatkarīgi no iepriekš iegūtās izglītības, ka katrā no pieaugušo izglītības veidiem var piedāvāt formālās un neformālās izglītības programmas.

Latvijas Darba devēju konfederācija (LDDK) uzskata, ka kvalitatīvi cilvēkresursi ir Latvijas tautsaimniecības attīstības pamats un to apliecina arī ES un Latvijas stratēģiskie plānošanas dokumenti un tajā paredzētie projekti un pasākumi. Apzinot savu biedru viedokļus, LDDK identificē vairākas aktuālas profesiju grupas. Viena no tām ir saistīta ar rūpniecības attīstību, proti, - tehniskās profesijas, piemēram, inženieri, ķīmiķi.

Nākošā profesiju grupa ir saistīta ar pakalpojumu sektoru, kas strauji attīstās, piemēram, pieaug pieprasījums pēc pārdošanas speciālistiem. Perspektīvs ir starptautiskās tirdzniecības sektors – preču un pakalpojumu piedāvāšana ārpus Latvijas jeb eksporta veicināšana.

Balstoties uz pētījuma „Mūžizglītības pieejamība un iespējas izglīties Latvijā”, var secināt, ka valsts finansējuma saņēmēji ir pārsvarā bezdarbnieki un citas sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas, taču izglītības pakalpojumi nav pieejami nodarbinātiem, kuru izglītības līmeņa celšanā darba devējs nav ieinteresēts un kuri paši to nevar atļauties.

Personām ar funkcionāliem traucējumiem trūkst formālās un neformālās izglītības programmu piedāvājuma ārstniecības iestādēs. Nepietiekamas ir minētās mērķa grupas un darba tirgus prasībām atbilstošas programmas.

Pieaugušo izglītības iestādes maz piedāvā darba tirgus prasībām un darba devēja vajadzībām atbilstošas profesionālās tālākizglītības programmas, nenodrošina karjeras izglītības pasākumus.

Nacionālais attīstības plāns nosaka, ka nevienmērīgā sociāli ekonomiskā attīstība rada atšķirīgas iespējas lauku un pilsētu, dažādu sociālo grupu iedzīvotājiem. Paplašinot mūžizglītības pieejamību, jāizmanto izglītības un kultūras institūciju, sporta, ārstniecības un sociālās aprūpes iestāžu, baznīcu, nevalstisko organizāciju un citu institūciju iesaisti formālās un neformālās izglītības programmu piedāvājumā, veidojot daudzveidīgu sadarbību starp izglītības piedāvātājiem un pieprasītājiem.

3.3. Mūžizglītības resursi un pārvalde

Vadošā valsts pārvaldes iestāde izglītības politikas jomā ir Izglītības un zinātnes ministrija. Tās funkcijās ietilpst izstrādāt izglītības politiku organizēt un koordinēt izglītības politikas īstenošanu. No 1999.gada Latvijā spēkā ir Izglītības likums, kura mērķis ir nodrošināt katram Latvijas iedzīvotājam iespēju attīstīt savu garīgo un fizisko potenciālu, lai veidotos par patstāvīgu un attīstītu personību, demokrātiskas Latvijas valsts un sabiedrības locekli.

Izglītības likums nosaka šādus izglītības veidus (6.pants): vispārējā izglītība; profesionālā izglītība; akadēmiskā izglītība, un izglītības ieguves formas (8.pants): klātie; neklātie; neklāties formas paveids — tālmācība; pašizglītība; izglītība ģimenē.

Izglītības likums nosaka pašvaldību kompetenci izglītībā (17.pants), kur katrai pašvaldībai ir pienākums savā administratīvajā teritorijā dzīvojošajiem bērniem nodrošināt iespēju iegūt pirmsskolas izglītību un pamatizglītību bērna dzīvesvietai tuvākajā mācību iestādē, nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt vidējo izglītību, kā arī nodrošināt iespēju īstenot interešu izglītību un atbalstīt ārpusstundu pasākumus, arī bērnu nometnes. Pašvaldību kompetenci pieaugušo izglītībā noteikta 17.panta 3.daļas 8.punktā. LR Izglītības likumā pamata mērķgrupas nav noteiktas pēc vecuma pazīmes, tāpēc Latvijas izglītības sistēmas adresāts nav cilvēks mūža garumā. Tas vienlaicīgi nozīmē arī to, ka Latvijas izglītības sistēma no formālā aspekta neattiecas kā mūžizglītības sistēma.

Izglītības likums nosaka pieaugušo izglītības programmu izstrādes un apstiprināšanas kārtību. Tomēr neviens normatīvais dokuments nenosaka pieaugušo izglītības finansējuma kārtību.

Normatīvajos aktos uzmanība līdz šim ir pievērsta likumdošanas attīstībai saistībā ar izglītības pakāpēm un veidiem, nevis izglītības piedāvājuma dažādībai, kvalitātei un pieejamībai dažādām iedzīvotāju grupām pēc vecuma, dzimuma, etniskās piederības, funkcionāliem traucējumiem, dzīves vietas, ienākumu līmeņa. Izglītības sistēmā kopumā trūkst elastības, atspoguļojot izglītības saņēmēju - bērnu, viņu vecāku, jauniešu un pieaugušo strauji mainīgās vajadzības pēc daudzveidīgas un kvalitatīvas izglītības. Izglītība nepietiekami piedāvā risinājumus cilvēka ikdienas problēmām vai vāji koncentrējas uz tām.

Trūkst normatīvās bāzes, kas veicinātu šīs jomas attīstību. Latvijā nav koordinācijas pieaugušo izglītības jomā, par to daļēji atbild Izglītības un zinātnes ministrija, Labklājības ministrija, Zemkopības ministrija, Iekšlietu ministrija, Kultūras ministrija un citi. Bet tieši ilgtermiņa plānošana un koordinēta rīcība ir priekšnosacījums mērķtiecīgai valsts cilvēku resursu attīstībai un finansiālo ieguldījumu efektīvam izlietojumam.

Pagaidām Latvijā nav instrumentu, kas nodrošina ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšanu.

Nav izveidota mūžizglītības pārvaldes struktūra nacionālā un vietējā līmenī, ir vāja sadarbība starp ministrijām, nevalstiskajām organizācijām un sociālajiem partneriem, trūkst mūžizglītības normatīvās bāzes un finansēšanas mehānisma.

4. Problēmu formulējums mūžizglītības politikas veidošanai

Latvijā noteiktām cilvēku grupām nav pieejama tām nepieciešamā formālā un neformālā izglītība katrā dzīves posmā un jomā, tai skaitā otrās iespējas izglītība. Nav noteikta valsts atbildība par izglītības iegūšanas iespējām cilvēkiem mūža garumā neatkarīgi no vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīves vietas, etniskās piederības, ienākumu līmeņa, funkcionāliem traucējumiem. Tā rezultātā palielinās sociālā noslāņošanās, bezdarbnieku skaits, jo ir ierobežotas iespējas mācīties daudzām sociālām grupām: ģimenēm ar zemu ienākumu līmeni, cilvēkiem bez pamata prasmēm, sievietēm, kuras ilgstoši kopušas bērnus, jauniešiem, īpaši laukos, cilvēkiem virs 50 gadiem, personām, kas atrodas ieslodzījuma vietās, cilvēkiem ar nepabeigtu vidējo un pamata izglītību, profesionālo izglītību un bez izglītību apliecināša dokumenta, personām ar funkcionāliem traucējumiem, cilvēkiem ar integrācijas problēmām darba tirgū un sabiedrībā, it īpaši laukos.

Būtiskākās problēmas jāaktualizē arī raugoties no dzimuma perspektīvas, jo Latvijā ir krasi atšķirīga sieviešu un vīriešu situācija visās izglītības pakāpēs gan izglītotāju, gan izglītojamo, gan arī studiju izvēles ziņā. Tā, piemēram, statistikas dati rāda, ka pieaugušo izglītības jomā sievietes pārsvarā ir mācījušās humanitāro un sociālo zinātņu programmās, savukārt vīrieši – pārsvarā inženierzinātņu, tehnoloģiju, drošības pakalpojumu un darba drošības un aizsardzības programmās. Izglītības jomu un vēlāk darba tirgus segregācija pēc dzimuma nozīmē neelastīgu darba spēku. Tā, piemēram, - Latvijā trūkst speciālistu eksaktajās zinātnēs, bet sievietes turpina mācīties un vēlāk vēl papildināt zināšanas humanitārās zinātnēs, kurās ir speciālistu pārprodukcija u.c. Tāpat darba tirgus segregācija pēc dzimuma nelabvēlīgi ietekmē viena dzimuma situāciju, jo jomas, kuras izvēlas mācīties sievietes, darba tirgū ir zemāk apmaksātas.

Latvijas izglītības sistēmā pieaugušie iedzīvotāji nav atzīti kā plašākā izglītības mērķa grupa un tai nav adekvāta piedāvājuma, kas nodrošinātu cilvēku ilgstošu produktīvu līdzdalību darba tirgū un pilsoniskā sabiedrībā. Tā rezultātā visu pakāpju vispārējā un profesionālā, kā arī tālākizglītība nepietiekoši nodrošina darba vietās pieprasītās zināšanas, prasmes, pieredzi un traucē veidot uz augstām prasmēm balstītu konkurētspējīgu zināšanu ekonomiku un demokrātisku sabiedrību.

Latvijas normatīvie akti nenosaka mūžizglītības politiku, pārvaldi, finansēšanu, kā rezultātā esošie resursi (valsts, pašvaldību, starptautiskie, iespējams arī privātie) netiek mērķtiecīgi pārvaldīti starpnozaru kontekstā, nav noteikti to efektīvas izmantošanas kritēriji un netiek nodrošināta vienlīdzīga kvalitatīvas mūžizglītības pieejamībā katram iedzīvotājam mūža garumā neatkarīgi no vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīves vietas, ienākuma līmeņa, etniskās piederības, funkcionāliem traucējumiem.

5. Mūžizglītības politikas pamatprincipi

Dalītā atbildība – par mūžizglītības iespēju nodrošinājumu atbildību daļa valsts, pašvaldības, juridiskās personas (privātie uzņēmēji, sabiedriskās organizācijas), katrs iedzīvotājs.

Efektivitāte – efektīva resursu izmantošana mūžizglītības politikas mērķu sasniegšanai.

Nozaru politikas sinerģija – katras nozares politikas īstenošanā tiek ievērotas cilvēku mūžizglītības faktiskās un perspektīvās vajadzības, lai vairotu cilvēku dzīves kvalitāti.

Pieejamība – valsts un pašvaldību atbildība par izglītības iegūšanas iespējām katram iedzīvotājam mūža garumā neatkarīgi no vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīves vietas, etniskās piederības, ienākuma līmeņa, funkcionāliem traucējumiem.

Sabiedrības izpratne (izpratība) - vienprātība par mūžizglītību kā vērtību un sabiedrības bagātību.

Vienlīdzība – katra cilvēka vajadzībām un spējām atbilstošas izglītības iespējas mūža garumā.

6. Mūžizglītības politikas mērķi

Nodrošināt mūžizglītības pieejamību iedzīvotājiem neatkarīgi no viņu vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīves vietas, ienākumu līmeņa, etniskās piederības, funkcionāliem traucējumiem.

Veidot pieaugušajiem kvalitatīvas izglītības piedāvājumu, kas nodrošina ilgtspējīgas kompetences darbam, pilsoniskai līdzdalībai, personības izaugsmei un sekmē uz augstām prasmēm balstītu konkurētspējīgas zināšanu ekonomikas un demokrātiskas sabiedrības attīstību Latvijā.

Izveidot saskaņotu normatīvo aktu sistēmu un efektīvu resursu (tai skaitā finanšu) pārvaldi, ievērojot dalītās atbildības un nozaru politikas mijiedarbības principus, vienotas mūžizglītības sistēmas attīstībai.

7. Politikas rezultāti, to rezultatīvie rādītāji un plānotās aktivitātes

Politikas rezultāts

Nodrošināts elastīgs un darba tirgus prasībām atbilstošs izglītības un apmācības piedāvājums un pieejamība, kā arī lēmumu pieņemšanas koordinācijas uzlabošana

Politikas rezultāts	Rezultatīvie rādītāji				
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Pieaugušo (25–64) dalība izglītībā un apmācībā gadā no attiecīgās vecuma grupas iedzīvotājiem	7.5 %	9.0 %	10.0 %	11.0 %	12.5 %
Personu (18–24) bez vidējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas, kuras neturpina mācīties, īpatsvars no attiecīgās vecuma grupas iedzīvotājiem	17.5 %	17.5 %	17.0 %	16 %	14 %
Personu īpatsvara pieaugums, kas pēc bezdarbnieku apmācībām iegūst darbu	+10 %	+10 %	+5 %	+5 %	+5 %

Plānotās aktivitātes

Nr. p.k.	Politikas rīcības virzieni ¹	Plānotās aktivitātes	Atbildīgās institūcijas	Iesaistītās institūcijas
7.1.	Nodrošināt izglītības un apmācības piedāvājuma elastīgumu un atbilstību darba tirgus prasībām	Nodrošināta izglītības piedāvājuma pāreja uz mācību rezultātiem balstītu ietvarstruktūru	IZM	Augstskolas, NTSP (PINTSA)
		Izveidota efektīvi funkcionējoša, uz darba tirgus pieprasījumu balstīta profesionālās (sākotnējā un	IZM, EM, LM	KM, NTSP (PINTSA)

¹ Darbības rezultāti un rezultatīvie rādītāji atbilstoši katram politikas rīcības virzienam ir iekļauti Programmas mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007.–2013.gadam ieviešanai 2008.–2010.gadā trešajā sadaļā "Plānotie programmas politikas un darbības rezultāti un to rādītāji".

		tālākizglītība) izglītības sistēma		
		Nodrošināts pieaugušo izglītības piedāvājums un kvalitāte	IZM, LM, EM	KM, pašvaldības, augstskolas, plānošanas reģioni
		Nodrošināti karjeras pakalpojumi (karjeras izglītība izglītojamajiem un karjeras konsultācijas bezdarbniekiem, darba meklētājiem un darba ņēmējiem), kā arī karjeras atbalsta pasākumi	IZM, LM	KM
7.2.	Nodrošināt izglītības pieejamību	Nodrošināta vispārējo un profesionālo izglītības iestāžu teritoriālā pieejamība izglītojamajiem	SM, RAPLM	Pašvaldības, IZM
7.3.	Nodrošināt mūžizglītības principa ieviešanas koordināciju	Nodrošināta visu līmeņu izglītības starpresoru koordinācija ministriju un sociālo partneru līmenī	IZM, LM, EM	KM, NTSP (PINTSA)

8. Ietekmes uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem novērtējums

Rādītāji	Kārtējais gads	Nākamie trīs gadi (tūkst. LVL)			Vidēji piecu gadu laikā pēc kārtējā gada (tūkst. LVL)	
		2009.	2010.	2011.		2012.
		2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
1. Izmaiņas budžeta ieņēmumos	-	-	-	-	-	-
2. Izmaiņas budžeta izdevumos	-	-	-	-	-	-
3. Finansiālā ietekme	-	-	-	-	-	-
4. Prognozējamie kompensējošie pasākumi papildu izdevumu finansēšanai	-	-	-	-	-	-
5. Cita informācija	Pamatnostādņu pasākumu īstenošanai papildu valsts budžeta līdzekļi nav nepieciešami. Pasākumu īstenošanai tiks izmantoti struktūrfondu un ārvalstu finanšu līdzekļi					

9. Turpmākās rīcības plāns

Nr. p.k.	Aktivitāte	Termiņš	Atbildīgā institūcija
1.	Izstrādā programmu pamatnostādņu īstenošanai	01.06.2007.	IZM
2.	Sagatavo un iesniedz Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu (starpziņojumu) par pamatnostādņu īstenošanas gaitu	01.04.2011.	IZM
3.	Iesniedz Ministru kabinetā vispārējo pārskata ziņojumu par pamatnostādņu ieviešanu	01.09.2013.	IZM
4.	Izstrādā mūžizglītības politikas plānošanas dokumenta projektu un iesniedz to apstiprināšanai Ministru kabinetā	01.02.2015.	IZM

10. Pārskatu sniegšanas un novērtēšanas kārtība

Par pamatnostādņēs paredzēto uzdevumu izpildi atbildīgās institūcijas katru gadu līdz 1.martam (laikposmā no 2008.gada līdz 2014.gadam) iesniedz Izglītības un zinātnes ministrijā informāciju par pamatnostādņu īstenošanas gaitu.

Izglītības un zinātnes ministrija sagatavo un noteiktā kārtībā līdz 2011.gada 1.aprīlim iesniedz Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu (starpziņojumu) par pamatnostādņu īstenošanas gaitu.

Izglītības un zinātnes ministrija sagatavo un noteiktā kārtībā līdz 2013.gada 1.septembrim iesniedz Ministru kabinetā vispārējo pārskata ziņojumu par pamatnostādņu ieviešanu.

11. (sadaļa svītrotā ar MK 09.12.2009. rīk. Nr. 832)

12. Pamatnostādņu sasaiste ar plānošanas reģionu attīstības programmās un stratēģijās noteiktajām prioritātēm

Pamatnostādņu izstrāde tiek veikta, ievērojot šādus Latvijas plānošanas reģionu attīstības dokumentus:

- Rīgas reģiona attīstības programma (2005. – 2011.);
- Latgales attīstības plāns (2000. – 2010.);
- Zemgales plānošanas reģiona attīstības stratēģija (2003. – 2010.);
- Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma (2002. – 2017.);
- Kurzemes reģiona attīstības programmas projekts (2005. – 2020.).

Šajos dokumentos ir noteikti reģionu galvenie attīstības virzieni un to īstenošanas pasākumi. Izglītības jomā galvenokārt tiek akcentētas šādas prioritātes:

- izglītības sistēmas pilnveidošana atbilstoši darba tirgus prasībām;
- kvalitatīvas izglītības iegūšanas vienlīdzīgas iespējas katram iedzīvotājam;

- mūžizglītības principa ieviešanas un modernu tālākizglītības programmu izstrādes sekmēšana;
- augsti kvalificētu kadru sagatavošanas veicināšana uz zināšanām un pētniecību balstītu inovāciju izstrādei un ieviešanai;
- sabiedrības rosināšana un motivēšana IKT sasniegumu izmantošanai ikdienā;
- cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem un citām sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu integrācijas un atgriešanās darba tirgū veicināšana;
- iedzīvotāju informēšana par sabiedrībai aktuāliem jautājumiem un apmācība.

Ministru prezidenta vietā –
satiksmes ministrs

K.Gerhards

Izglītības un zinātnes ministre

T.Koķe

Ministru kabineta
2007.gada 23.februāra
rīkojums Nr.111
(Grozījumi MK 09.12.2009.
rīk. Nr. 832)

**Mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007.-2013.gadam
kopsavilkums**

I. Problēma

Izglītībai ir būtiska nozīme gan atsevišķu cilvēku, gan visas sabiedrības attīstībā, tā pieder pie cilvēktiesībām un ir svarīgs līdzeklis, lai sasniegtu tādas mērķus kā vienlīdzība, ekonomikas un pilsoniskas sabiedrības attīstība. Valsts ilgtermiņa mērķis izglītības sistēmas attīstībā ir virzība uz sabiedrību, kas balstās uz zināšanām un kuras kultūras, sociālo un ekonomisko izaugsmi nosaka augsts iedzīvotāju intelektuālais līmenis. Mūžizglītības attīstībā būtiska nozīme ir sadarbībai starp mūžizglītības dalībniekiem ne tikai Latvijā, bet arī starptautiskā līmenī.

Mūsdienu sabiedrības attīstībā strauji mainās zināšanas un to lietojums, kā arī lietpratība, kas nepieciešama darba tirgū un sabiedrībā kopumā. Tāpēc aizvien patstāvīgāku un nozīmīgāku vietu līdzās formālajai izglītībai iegūst neformālā izglītība un ikdienas mācīšanās neatkarīgi no indivīda vecuma un tā, vai viņš ir ieguvis obligāto izglītību apliecinošu dokumentu. Formālā izglītība, neformālā izglītība un ikdienas mācīšanās mūžizglītības politikā ir vienlīdz svarīgas. Tās papildina viena otru, bagātina mācīšanās kultūru, pieredzi un paplašina izglītojošo vidi indivīda, kopienas un sabiedrības līmenī. Tādējādi tiek veicināta jaunu sabiedrības modeļu veidošanās starp izglītības piedāvātājiem un apguvējiem. Tuvinās izglītības, kultūras, ekonomiskās un sociālās vajadzības, kā arī to saskaņošana, kas pamatojas uz pārmaiņu izpratni.

Darbspēka kustību negatīvi ietekmē nepietiekami attīstītā transporta infrastruktūra ekonomiski vājāk attīstītajos reģionos, un tas šo reģionu iedzīvotājiem ierobežo pieeju izglītībai. Ir maz pasākumu un programmu, kas veidotu motivāciju izglītībai un veicinātu uzņēmējdarbību. Šai mērķa grupai valsts un pašvaldības nesniedz pietiekamu finansiālo atbalstu. Nav valsts pasūtījuma profesionālu pieaugušo izglītības pedagogo sagatavošanai.

Līdz šim normatīvajos aktos uzmanība pievērsta galvenokārt likumdošanas attīstībai saistībā ar izglītības pakāpēm un veidiem, nevis izglītības iespēju dažādībai, kvalitātei un tam, cik izglītība pieejama dažādām iedzīvotāju grupām neatkarīgi no viņu vecuma, dzimuma, veselības stāvokļa, dzīvesvietas, ienākumu līmeņa. Izglītības sistēmai trūkst elastības, atspoguļojot izglītības saņēmēju – bērnu, jauniešu un pieaugušo – strauji mainīgās vajadzības pēc daudzveidīgas un kvalitatīvas izglītības. Izglītības jomā maz uzmanības tiek pievērsts cilvēka ikdienas problēmām, tām netiek piedāvāts pietiekami daudz risinājumu.

Nav izveidota mūžizglītības pārvaldes struktūra valsts un vietējās nozīmes līmenī, ir vāja sadarbība starp ministrijām, nevalstiskajām organizācijām un sociālajiem partneriem, trūkst mūžizglītības normatīvās bāzes un finansēšanas mehānisma.

II. Mērķi un problēmas risinājumi

Pamatnostādņu ilgtermiņa mērķis ir nodrošināt izglītību mūža garumā atbilstoši iedzīvotāju interesēm, spējām un reģionu sociāli ekonomiskās attīstības vajadzībām.

III. Mūžizglītības politikas mērķi

Nodrošināt izglītības pieejamību iedzīvotājiem neatkarīgi no viņu vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīvesvietas, ienākumu līmeņa, etniskās piederības, kā arī funkcionāliem traucējumiem.

Veidot pieaugušajiem kvalitatīvas izglītības iespējas, kas nodrošina ilgtspējīgu lietpratību pilsoniskai līdzdalībai, personības izaugsmei un sekmē konkurētspējīgas ekonomikas un demokrātiskas sabiedrības attīstību Latvijā.

Vienotas mūžizglītības sistēmas attīstībai izveidot saskaņotu normatīvo aktu sistēmu un efektīvu resursu (tai skaitā finanšu) pārvaldi, ievērojot dalītās atbildības un nozaru politikas mijiedarbības principus.

Mūžizglītības politikas koordinācija, nodrošinot ministriju, iesaistīto institūciju un reģionu saskaņotu darbību, ir Izglītības un zinātnes ministrijas uzdevums.

Lai nodrošinātu priekšnoteikumus mūžizglītības politikas saskaņotai īstenošanai, nepieciešams izveidot elastīgu mūžizglītības pārvaldes sistēmu.

Lai noteiktu rīcības virzienus mūžizglītības politikas pamatnostādņu īstenošanai, Izglītības un zinātnes ministrija sadarbībā ar atbildīgajām un iesaistītajām institūcijām izstrādā rīcības programmu. Plānošanas reģionu aģentūras sadarbībā ar pašvaldībām izstrādā mūžizglītības politikas īstenošanas rīcības plānus reģioniem.

IV. Pamatnostādņu īstenošanas finansējuma avoti

Pamatnostādņu politikas un darbības rezultātu, kā arī to rezultatīvo rādītāju sasniegšanai papildu valsts budžeta līdzekļi nav nepieciešami. Pasākumu īstenošanai tiks izmantoti struktūrfondu un ārvalstu finanšu līdzekļi atbilstoši pakārtoto un citu politikas plānošanas dokumentu noteiktajam.

Ministru prezidenta vietā –
satiksmes ministrs

K.Gerhards

Izglītības un zinātnes ministre

T.Koķe